

Den japanske drøm

Fordybelse og tæt naturkontakt er ikke kun noget for japanere, men også for den moderne halvstressede dansker

Af anlægsgartnermester Lars Juncker, Anlægsgartnerfirmaet Junckerhaven

Fascinationen for Japan og landets haver begyndte for mig da jeg som læredreng var med til at bygge et vandbassin. Stenene, vandet og planterne fascinerede mig og inden længe havde jeg hos mine forældre skabt et lille, naturligt vandhul. Inspirationen fandt jeg i den omkringliggende natur.

Det skulle blive starten på et livslangt kærlighedsforhold til at genskabe naturen i mini-format og de japanske haver. Hos stenhugger Ole Nielsen og anlægsgartner H. C. Skovgaard udbyggede jeg mine erfaringer. Og nu - siden 1990 - har jeg drevet anlægsgartnervirksomhed med speciale i arbejder med sten, vand og planter med den japanske have som forbillede.

Efter to tidligere studierejser til Japan i 90'erne havde jeg en drøm om at dele mine oplevelser sammen med mine ansatte og i efteråret 2002 blev denne drøm realiseret. Udgangspunktet med firmaet var at skabe et indtryk af Japans natur, landets befolkning, tankegang, og naturligvis skabe en forståelse af landets fantastiske havekultur ved havebesøg. Mit håb var at alle i virksomheden som ikke allerede var 'smittet' ville få 'sygdommen'.

I vores daglige virke har jeg oplevet at det er meget vanskeligt at formidle mine ideer og samtidig opnå en forståelse for helt elementære japanske virkemidler. Mit ønske var at overvinde denne hurdle så vi i fællesskab kan bidrage samlet med løsninger af konkrete projekter. Det er i særdeleshed i detaljen resultatet kan ses i den japanske have. En rejse som denne kan selvfølgelig også knytte os tæt-

tere sammen og udvikle samarbejde os imellem. Forventningerne mener jeg allerede på nuværende tidspunkt at kunne sige til fulde er blevet opfyldt, selv om vi ikke har nået at omsætte vores praktiske viden i haverne endnu.

Atten siders program

Beslutning om rejsen blev taget ca. 1 1/2 år før. Udgangspunktet skulle være Kyoto, Japans gamle kulturhovedstad, med over 2000 tilgængelige tempelhaver. Herfra udflygter til bl.a. Tokyo, Miho Museum, Adachi Museum m.v.

Virksomhedens omkostninger ved en sådan rejse overstiger naturligvis den almindelige julefrokost og det blev aftalt med medarbejderne at undvære de næste tre af disse. Et budget blev udarbejdet og det blev hurtigt klart at virksomhedens udgift for den enkelte deltager ville beløbe sig

til omkring 15.000 kr. for rejse og overnatninger plus hvad dertil kommer med bl.a. entré til haver og transport. Med et Railpass kan man i en uge køre på kryds og tværs af Japan med hurtigtoget, Shinkansen.

I samarbejde med min ene formand, Bent Jensen, som også har rejst i Japan, valgte vi besøg og aktiviteter. Vi udarbejdede et 18 siders rejseprogram der senere fungerede som et opslagsværk med billeder og beskrivelser af besøgsstederne samt relevante kort. Programmet dokumenterede samtidig den 12 dage lange rejse faglige sigte over for skattemyndighederne.

Og der stod vi så, klar til afgang. Ti personer med oppakning i form af rygrække, løbehjul, dannebrogflag, danske souvenirs (mønter, H. C. Andersen-postkort), visitkort ikke at forglemme (udveksles ved en hver given lejlighed!). Samt

ens jakker med vores logo på ryggen, Mizu, det japanske tegn for vand. Japanerne forvekslede os da også med at være det danske svømme-landshold hvilket vi skyndte os at bekræfte.

Afgang fra Kastrup den 22. november 2002 over Amsterdam til Kansai Airport, Osaka. Herfra med lokaltog til Kyoto. På dette tidspunkt havde rejsen været 18 timer, og dagen var netop startet i Japan. Nu gjaldt det om at holde den gående trods jetlag! Umiddelbart efter indkvartering på den hyggelige, lokale Ryokan, drog vi afsted. Første havebesøg ventede.

Det lånte sceneri

Det var spændende om vi havde ramt høsten. De gyldne farver er alfa og omega for det samlede indtryk af haverne. Men jo, den første have, Honen In, var i fuldt flor. Stor

Hele Junckerhaven ved Guldtemplet, Kinkakuji, Kyoto.

Guldtemplet Kinkakuji, Kyoto. Bemærk 'skildpaddeøden' med traner klippet i fyrretræer. Det er kinesiske symboler på lykke og et langt liv.

begejstring over synet af den første, rigtige japanske have, selv om trætheden viste sig. Det næste man så var den massive menneskemængde. Japanerne er selv flittige gæster i tempelhaverne.

Herfra på løbehjul til en virkelig seværdighed, Ginkakuji. Indgangen til templet består af en zig-zag-formet gang, omkranset af en fem meter høj, rektangulær, klippet camelia-hæk. På denne strækning lægges hverdagens stress og jag fra sig - selv om det var vanskeligt for os på grund af de 250 japanere som havde fået samme idé. Herfra mødes man af en indgangshave med enkelte, klippede fyrretræer og azaleaer, hvidt grus m.v.

Det var blot en blid forsmag på hvad der ventede. Nu enteredes haven med Sølvtemplet. Haven er fra 1500-tallet og beliggende langs et bjerg. Vi ser en have med hvidt grus, revet som rismarker og Fuji-bjerget genskabt med kvartsand. Umiddelbart langs med det stiliserede landskab grænser en naturalistisk have med små søer, broer, stier trædesten og masser af spændende, klippede fyrretræer. Havens nærhed med bjerget er udnyt-

tet til at skabe en effekt, kaldet 'lånt sceneri'.

Overgangen mellem have og natur er flydende. Træer og buske er simpelthen beskåret mindre og mindre, jo længere væk man kommer. Derved kan overgangen mellem det menneskeskabte og naturen knapt skelnes. Man udnytter det omkringliggende i sin komposition og skaber et større rum. Det lånte sceneris tankegang er for længst taget med til de danske haver.

Meget på lidt plads

Dagen rummede første tur til Kyotos moderne handelscentrum. I byen, der tæller ca. 2 mio. indbyggere, er kontrasten mellem nyt og gammelt byens charme. Man oplever f.eks. shintoistiske og buddhistiske templer midt på de moderne handelsstrøg. Byen blev under 2. verdenskrig skånet for bombninger på grund af dens kulturhistoriske værdi.

Generelt bygges i Japan meget lavt på grund af jord-skælvfare, og derfor er alt strømforsyning trukket i luften på en i øvrigt meget uskøn måde. Byplanlægning ser man heller ikke meget til i Japan. Kyoto er dog en undta-

gelse. Der har man efter kinesisk forbillede lagt gader nord/syd hvilket gør det meget nemt at orientere sig.

I Kyoto så vi i løbet af de næste fire dage cirka 22 tempelhaver. I forbindelse med disse besøg iagttog vi også alle de private anlæg på vejen. Ja, tænk: alle de private haver er minsandten også japanske. Det er en drøm at være her.

Japanerne har på grund af befolkningstætheden og landets geografi ikke meget plads at bo på. Derfor har de udviklet en sans for at udnytte selv meget små jordlodder. En m² kan f.eks. indeholde en spændende stensætning. De klippelignende sten danner en dekorativ mur af store og små sten som kiler sig ind i hinanden ligesom vores stengærder, dog langt mere inspirerende. På toppen af muren er der f.eks. en klippet eller runde stedsegrøn azaleaer der understøtter stenene. De private haver har som oftest også Bonzai-træer som går i arv mellem generationerne.

Del af kompositionen

Når man besøger tempelhaverne, bliver man især fan-

get af den gennemførte skønhed. Besøger man f.eks. Guldtemplet, Kinkakuji, føler man sig som en del af et postkort. Man er simpelthen gået ind i et maleri og er en del af kompositionen.

Netop denne tankegang - at blive ét med haven - er udgangspunktet for forståelsen og brugen af haverne. De shintoistiske og buddhistiske munke har igennem århundreder på forskellig måde skabt anlæg til sjælelig fordybelse og muligheden for at komme nærmere sin gud og sig selv.

Betragter man f.eks. en traditionel zen-buddhistisk have, kan man, hvis man er heldig, blive ramt af lynet og opdage at man selv er blevet en del af anlægget. Haven har opslugt én og ens tanker, og man er ét med haven. En vanskelig tankegang for en vesterlænder - og dog? Hindringen ligger i at unde sig selv muligheden og være åben.

Haven giver beskueren en individuel oplevelse og det er kun fantasien der sætter grænsen for fortolkningen. Primært er haven anlagt naturalistisk, men i et symbolsprog hvor bl.a. dyr genskabes som planter. En kendt komposition

Til venstre Katsura-floden der har været inspiration for haven Matsundo Taisha Shrine der var en tro kopi af vores sejlsd.

består af en skildpadde-ø med traner. Skjoldet er dannet af mos og og tranerne af klippe-de fyr. Det er kinesiske symboler på lykke og et langt liv.

Netop fra Kina stammer inspirationen til den japanske have. I Kina anvendes malerkunsten som forbillede. Da man maler på ruller, kan det føles som om tyngdekraften opløses - på papiret såvel som i haven. F.eks. kan et vandfald være malet under søen. Haven i Kina er derfor meget spektakulære og vanskelige at efterligne, og de ligger generelt langt fra vores opfattelse af et 'normalt' haveanlæg. Japanerne har, som med så meget andet, efterlignet og videreudviklet deres eget koncept til en selvstændig kunstart.

Miho Museum

Første udflugt gik til det verdensberømte Miho Museum (The Museum On The Mountain) der som tilnavnet antyder ligger på en bjergtop.

Udsigt fra Miho Museum med hængebroen og bjergene i baggrunden.

Museet fejrede fem års fødselsdag da vi var på besøg. Museet er tegnet af den verdensberømte arkitekt Pei som har stået for opførelsen af Pyramiden ved Louvre i Paris.

Pei er kinesisk født, men bosat i vesten, i New York. Netop denne baggrund har givet ham en forståelse af både østlig og vestlig tankegang. Det har han udnyttet på bjergtoppen. Han har f.eks. ladet det pagodelignende tag udføre i stål og glas i stedet for træ.

Museet er placeret på et helligt bjerg, så helligt at man ikke måtte færdes på det under opførelsen. Man måtte transportere 100.000 vognlæs jord og sten i depot igennem en nyopført tunnel igennem nabobjergene. Derefter blev bjergene genskabt præcis som det var.

Fra tunnelen, som slynger sig igennem bjergene, mødes man af en hængebro, der er spændt fast i udmundningen af bjergsiden - verdens eneste

med denne konstruktion. Herfra ses museet for første gang. Sølvtempellets lange indgangsparti er her erstattet med tunnelen og broen. Vi var parate.

Museet indeholder kunst fra hele verden og er ejet af en ældre dame som vi mødte på museet. Samlet pris for hele herligheden med kunstskatte var 2 milliarder kr., men entréen var kun 30 kr. Det er netop tanken at det skal være tilgængeligt for enhver.

Museet indeholder ligeledes tre mindre haveanlæg. Særlig interessant er to store, specielt udvalgte fyrretræer uden for hallen, og som indgår i fællesskab med den omkringliggende natur ligesom på kinesiske landskabsmalerier. Miho Museum er en spændende og anderledes oplevelse, og kommer man forbi, bør man undersøge et besøg her.

Tokyo

At køre frit med Shinkansen giver uægtelig nogle fordele. Man kan f.eks. tage på én-dagstur til Tokyo, 500 km væk. Toget kører med næsten 300 km/t, er 300 meter langt og kører hvert 3. minut i myldretiden. Til tiden. Vi sender DSB en tanke... Toget har kørt siden 1960'erne og har aldrig haft alvorlige ulykker. Indenrigsflyvning er dermed næsten ikke brugt i Japan.

På togturen til Tokyo kører man i 30 minutter langs foden af Fuji. Fuji er Japans hellige bjerg, en 3500 høj vulkan med evig sne på toppen. Synet er imponerende, og vi var heldige med vejret hvilket er afgørende for oplevelsen.

En hård dag ventede os i Tokyo. Vi besøgte Keiserpaladset, vandrede igennem Hibiya park. Mærkeligt nok følte vi os næsten alene ved disse seværdigheder, selvom der bor 13 mill. indbyggere i Tokyo. Vi vandrede videre til det imponerende høje Tokyo Tower som er en efterligning af Eiffeltårnet. Tårnet er naturligvis højere og konstruktionen lettere. Vi kunne se helt til Fuji, Tokyo Bay og Tokyos Skyline. Omfanget af byen er imponerende.

Efter tårnbesøget mødte vi tilfældigt en dansker som kunne guide os videre i undergrundsbanen. Vi skulle til Shibuya og Shinjuku, byens moderne kvarterer med skyskrabere. Det må vel være lysreklamernes mekka. Man bliver mødt med storskærme på højhusenes vægge, et menneskemylder af en anden verden og et tempo som er så hektisk at man let kan blive forpustet. På det tidspunkt savnede vi lille hyggelige Kyoto. Man ser faktisk ikke personer over 50 år i denne bydel.

Besøg i naturen

Efter et besøg i Tokyo kan man bedre forstå japanernes trang til at skabe sit fristed i selskab med naturen hvor roen findes. Det gjorde vi også - med bjergtog fra Kyoto ca. 30 minutter op i bjergene.

Turen tilbage foregik på floden Katsura i en speciel flodbåd betjent af tre sene japanere. Det skulle blive en oplevelse for livet. Sejladningen gav os et indblik i den særegne natur. Japan er et langstrakt

land, 3000 km fra nord til syd. Klimaet varierer derfor meget. Kyoto er placeret ca. i centrum. Byen har et klima der er en del mildere end det danske, men generelt meget mere fugtigt.

Efteråret ligger ca. en måned senere end i Danmark. Vejret viste sig fra den smukkeste side på sejladserne, og det gav os mulighed for at studere bjergenes bølgede former, de forrevne klipper m.v. Træerne var især vindblæste, luftige fyrretræer som finder grobund i selv små sprækker.

Jordbunden er meget næringsrig og generelt leret, og på grund af fugtigheden er det let at håndtere planter i Japan.

Stedegrønne granskove og løvfældende, især ahorn, kunne betragtes i deres efterårsdragt fra båden. Langs flodsengen, som var meget klipperig, var der bredder med små sten og sand. Det var på det tidspunkt at alle forstod sammenhængen mellem naturen og haverne.

Samme dag havde vi oven i købet planlagt et besøg i en moderne japansk have fra 1939, Matsundo Taisha Shrine. Haven viste sig at være en tro kopi af vores sejladser. Vi kunne blot kigge i den udleverede

brochure fra flodturen og iagttage at designet var fuldkommen identisk med flod, bjerge og sågar broer.

Samtidig var efteråret på retur i nogle af haverne. Det varierede enormt inden for få kilometer. Mange steder var der stort set ikke blade på de løvfældende. Ærgerligt. Sommeren havde været meget varm og tør, så derfor faldt træernes efterårsdragt tidligere end den plejer. Til gengæld kunne vi nu let iagttage de forskellige beskæringsteknikker der udøves.

Adachi Museum

Endnu en langtur var planlagt, vi skulle besøge Adachi Museum. Det indeholder malerkunst fra Japan og Kina og er opført 1969. Museets stifter, Adachi, havde udover malerkunst en passion ud over det sædvanlige for landets haver. Han besluttede at opføre den smukkeste af dem alle. Han inddrog alle de kendte virkemidler og designprincipper, men gav alligevel haven sin helt egen stil.

Haven er næsten for perfekt og på grænsen til det sterile. Der ligger aldrig et blad forkert. Man får næsten indtryk af at haven bliver vedligeholdt med gartnere der bliver

fløjet ind. Alligevel er det et imponerende skue. Omkring haven ligger en lille lav by, og for at skjule den har han opført en fire meter høj mur. Haven er hævet op til muren så man ikke ser muren inde fra haven. Og man ser heller ikke byen der mirakuløst forsvinder. Først da en dobbeltdækkerbus dukker op i det fjerne brydes illusionen.

Til at designe haven har han anvendt en teknik hvor man bevidst opbygger forgrund, mellemgrund og baggrund i kompositionen. De fjerntliggende bjerge samt et nærtliggende bjerg med et 15 meter højt vandfald som baggrund er på naturligste vis inddraget.

Den mest specielle del af haven består af en sø i forgrunden. Søen grænser op til et 'hav' med lyst sand, liggende op ad store græsflader - et sjældent syn i Japan. Mos er mere udbredt. Der anvendes ca. 30 forskellige mostyper. Grænsen mellem sandhavet og græsset i det bølgende landskab i mellemgrunden giver beskueren et forunderligt perspektiv og skaber en speciel visuel oplevelse.

I sandhavet er der derudover plantet klippede fyrretræer der på mystisk vis ser ud som om de er kæmper, men i

realiteten kun fra 50-150 cm høje. Skalaforholdene og perspektiverne snyder. Vi har virkelig problemer med at 'affotografere' denne have selv om den synes enkel. Det må kræve flere besøg.

El-bad og maskinpistoler

Dagen afsluttes med et besøg i Kurashiki Tivoli. Ja, japanerne har som bekendt kopieret vores danske folkeveje. Det er ualmindeligt vellykket. Man har bl.a. genskabt Strøget i nordiske brosten. Det er meget flot lavet.

Dagen blev afsluttet med en bytur i selskab med den unge generation af japanere som ikke ejer de gamle dyder. I dag handler det om at nyde livet så længe som muligt. Udstyret med en mobiltelefon med indbygget kamera går dagen med at kontakte venner og bekendte. De unge venter meget længe med at stifte familie, og fødselstallet falder katastrofalt.

Japan er i krise. Siden mit første besøg i 1992 er det tydeligt at landet er i stagnation. Bilparker og veje er til eksempel meget slidte. Enkelte prestigebyggerier skyder dog op, f.eks. Kyoto's nye stationsbygning.

Vores ophold blev i øvrigt

Haven ved Adachi Museum. Landskabet efterlignes i miniformat og der manipuleres voldsomt med skalaforhold og perspektiver. Hvilken størrelse ville et menneske have som gik igennem haven?

krydret med en daglig oplevelse i et traditionelt, japansk kurbad. Efter alle havebesøgene kunne dagens indtryk bearbejdes i et meget koldt eller meget varmt spabad. Man kunne også vælge at lindre sin krop i et urtebad. Eller et bad med strøm i, hvilket var meget ubehageligt - måske på grund af vores ømme muskler efter de lange vandreture.

Badet delte vi med medlemmer fra den japanske mafia, Yakan, som er let genkendelige på grund af massive tatoeringer og manglende fingerringe. Mafiaen holdt til på det modsatte hjørne af hotellet, ryokanen. Bevæbnet med maskinpistoler spærrede de hver aften gaden af for trafik. Så vi kunne uden problemer sove vores skønhedssøvn.

Japansk gartner

Under et af vores badstuebesøg mødte vi en islandsk kunstner som skabte kontakt til en japansk anlægsgartner, og et møde blev omgående iværksat. Det skulle vise sig at blive meget interessant.

Anlægsgartneren havde en alsidig baggrund som zenbuddhist i et kendt tempel vi tidligere havde besøgt. Uddannelse som snedker og gartner med interesse i bonsai og i øvrigt musiker. Vi mødtes ved foden af et bjerg midt i Kyoto. Det skulle vise sig at være hans tilholdssted.

Han havde i de seneste otte år arbejdet med at renovere 'bjerget' Moan som var forfaldet siden 2. verdenskrig. Det havde inden da været et udflugtsmål for Kyotos beboere med spændende thehuse, sti-

Vores bud på et moderne japansk inspireret vandfald.

er og naturligt beplantning. Målet for gartneren var at genskabe dette.

Han havde med uhyre nænsom hånd genskabt bjerget med en sjælden respekt for naturen og beplantningen. Det var rart at kunne diskutere sit arbejde med en japansk fagmand af hans kaliber. Vi udvekslede erfaringer via min medbragte computer med billeder af vores arbejder.

Det var et stort øjeblik for mig. Jeg imødeså hans reaktion. Som var skuffelse over at se japansk inspirerede haver! Naturligvis. Han havde selvfølgelig ønsket at se traditionelle, danske anlæg og var i øvrigt meget interesseret i vesten. Han synes dog at være imponeret over vores arbejder og at vi alle var så unge. Vi aftalte at han kunne komme på besøg i Danmark. Hvilket han faktisk gør til sommer.

Nara

På turen besøgte vi også byen Nara som er den ældste hovedstad før Kyoto og Tokyo. Nara er en meget stemnings-

mættet by med verdens største træbygning, Todaji, med verdens største Buddha, 13 meter høj i bronze. I Nara lever 1000 fritgående sika-hjorte. Derudover kan man besøge det berømte shintoistiske tempel, Kasuga Shrine. På stien dertil findes 1000 fine kasuga-stenlygter.

Nara var det sidste besøg på vores tur og på det tidspunkt var vi mættede af indtryk. Selvom vi stod ved verdens mest imponerende træbygning, var det svært at lade sig imponere mere. Det var på tide at vende hjem efter en fantastisk oplevelse som på alle måder var en succes, fagligt som socialt.

Et kuld anlægsgartnere med en tvistet tankegang er født. Effekten af turen er selvfølgelig vanskelig at måle, men jeg oplever et mod blandt medarbejderne som ikke tidligere set. Vi er kommet tættere på forståelsen af den japanske havekunst.

Danske japanske haver

Interessen for de japanske haver har især i de seneste 30 år

været støt stigende i Danmark. Det kan anlægsgartnere, plantehandlere m.v. snakke med om. Ønsket om at skabe et japansk udtryk har haft interesse i en bred del af befolkningen. Især haver med indhold af vand og sten er populært.

Fortolkningen af den japanske have er blevet meget flydende, og det har medført at haverne har fået et lidt dårligt ry, især i visse fagkredse. Det er fuldt forståeligt, men samtidig meget ufortjent. For når den japanske have tankedans er overført med omtanke, udfylder den et basalt og individuelt behov hos den enkelte indehaver som ingen anden haveform kan opfylde.

I Japan anvendes haverne primært til fordybelse og at skabe daglig glæde samt at komme i tæt kontakt med naturen. Det er vel de samme betingelser en moderne dansker stiller til sin have i en måske stresset hverdag. Den væsentligste forskel ligger i den praktiske anvendelse. Danskeren stiller normalt krav om bæredygtighed eller blomstring hele året. Det kan den japanske have ikke opfylde og det skal den heller ikke.

Grundprincipperne

Jeg mener vi skal overføre den japanske haves grundprincipper og tankegang, men kun det vi kan bruge. Derved beriges vores liv, og det er en daglig glæde at nyde sin japansk inspirerede have. Jeg plejer at sige at det er ligesom at få B&O i haven!

De japanske huse er meget forskellige fra vores. Husene

Danske dekorationssten i japansk inspiration.

Min egen indgangshave i vinterdragt.

Japansk inspireret tørhave med norske dekorationssten. Farum.

er primært opført i træ med pagodetag. Hus og have kompletterer hinanden. Heri ligger den første udfordring. Kan vi det når udseendet er så forskelligt? Ja, naturligvis kan vi det. Vi skal blot tilpasse design og materialevalg.

Materialevalget afgør hvilket visuelt udtryk haven skal have. Ved et hvidt hus vælges til belægningen f.eks. grå sten og hvide skærver. De grå sten kan være betonfliser, grå norske sprængsten eller grålige portugisiske brosten. Ved et gult hus med sort tag vælges sorte svenske sprængsten eller sorte indiske brosten med gule majs i bunden. De danske kampesten, nordiske brosten og rødlig skærver i bunden går i tråd med en hvilken som helst dansk beboelse.

Denne bevidste sammenhæng i farvevalg sammen med det grønne indtryk fra planterne skaber grundlaget for den visuelle ro. Planterne kan, hvis de f.eks. er klippet i kasser, langs huset blødgøre havens overgang til huset.

Japaneren søger bevidst denne virkning, og der er ingen regler for fantasi og for-

mer. Hvis man dertil trimmer sine træer og buske mindre og mindre jo længere fra huset man kommer, er man på sporet af den japanske tankegang. Derved skabes en naturlig overgang fra det menneskeskabte til naturen.

Med hensyn til beplantning er der ikke væsentlige hindringer i Danmark ren klimatisk. Der er et stort udvalg af velegnede træer og buske som trives her. Man skal blot finde værdige afløserer, f.eks. den norske skovfyr som alternativ til rød- og sortfyr. Trædebregner og new-zealandsk græs kan bruges i stedet for mos.

Et andet krav fra en dansker er ønsket om brug og ophold. I Japan betragtes haven mest fra huset eller verandaen eller i et specielt opført thehus hvor den traditionelle the-ceremoni kan udøves. The-ceremonien ligger langt fra vores tankegang. Vi inviterer i stedet til en god bøn på grillen eller en kop kaffe på terrassen. Men forholdet til haven kan være det samme.

Et opholdssted kan udføres i granit, beton eller træ. Ønsket for en dansker om at eje en

have med f.eks. en sø, et vandløb og vandfald placeret i et naturaliseret minilandskab, må bunde i et ønske om at være tæt ved naturen, nøjagtigt som i Japan. Vi kan skabe det ved at iagttage den omkringliggende natur og lade den inspirere. Åbn blot øjne og ører. Det er kun fantasien, der sætter grænser.

I øvrigt er det interessant at opleve at haver kan have stor prestige værdi i Japan. Har man f.eks. høje, slanke, klippede cryptomerier som kræver meget vedligeholdelse, er det tegn på velstand og kan være langt bedre end en blank Volvo i indkørslen.

Omgivelser og detaljer

En hindring er vores vante tankegang med at isolere os bag vores hæk. Det ligger japaneren fjernt. I stedet indtages så vidt muligt det omkringliggende landskab eller naboenes træer og buske. Hække anvendes primært til at skabe rum og fjerne uønskede elementer. Jeg oplever at det er meget vanskeligt at bryde danskerens tankegang, men resultatet kan være at ens

ejendom syner dobbelt så stor når den præcise markering af et skel er væk. Samtidig åbner der sig en helt ny verden når man låner naboens træer og buske i sin komposition.

Så langt så godt, nu er der kun den kreative udfoldelse tilbage. For en anlægsgartner viser der sig at være et sandt overflødhedshorn af små praktiske virkemidler der kan anvendes i en japansk have. Det være sig belægnings, trædestensstier, stenarrangementer, planter og vand m.v. Generelt har japanere sans for selv ganske små detaljer og indarbejder som regel altid en skæv vinkel, en 'udstikker', hvor vi altid retter os efter snoren og vaterpasset.

Vi kan lære meget af japanerens - for os - utraditionelle tankegang og få øjnene op for de små skævheder og detaljer. Det er netop dem som giver haven sit personlige præg og får os til føle den er noget helt specielt for os. □

Vil du vide mere om Japanturen og Junckerhavens arbejder i det japanske, så klik ind på www.junckerhaven.dk hvor der er rigt billed- og tekstmateriale.